

В.Ю. Подчесова,
*Харківський інститут банківської справи
Університету банківської справи НБУ*

ЗАСАДИ ПОБУДОВИ НАОЧНОЇ МОДЕЛІ ОЦІНКИ ВИНИКНЕННЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ

Передбачення виникнення кредитного ризику є одним із напрямків вдосконалення кредитного процесу, зокрема та загальної системи управління фінансовими потоками банку в цілому. Це пов'язано з тим, що кредитний ризик може розглядатися як похідна сталої змістовності кредитного процесу. При цьому варто звернути увагу на те, що кредитні операції займають основне місце при формуванні активної частини в структурі балансу і становлять понад 50 % доходів банку. Тому питання забезпечення сталого руху фінансових потоків, які взаємозалежні із проведенням кредитних операцій, досить важливі, займають головне місце у працях дослідників.

В основі сталого забезпечення руху фінансових потоків знаходяться відповідні моделі діяльності банку, економічних процесів, що складають сутнісну змістовність досліджуваного процесу. Якщо більш докладно визначати такі моделі, то варто звернути увагу на їх множинність та різноплановість з точки зору можливого передбачення виникнення кредитного ризику. Проте насамперед слід виділити моделі, основу яких складають методи кореляційно-регресійного аналізу, теорії ймовірності. Доцільність зосередження уваги на цих методах побудови відповідної моделі пов'язана з тим, що саме вони найбільш повно допомагають врахувати сутність досліджуваного питання щодо визначення прогнозних значень ймовірного кредитного ризику з погляду динаміки процесів, від яких таке значення може бути залежним. Однак поза межами таких узагальнень майже недослідженими залишаються питання наочного подання зміни тих або інших характеристик ризикоформуєчих факторів щодо визначення кредитного ризику. При цьому таке подання повинне відбивати як окремі складові виникнення кредитного ризику, так й певною мірою характеризувати цей ризик кількісно або якісно.

Отже, досить важливим питанням є перш за все розгляд аналіз вимог до побудови відповідної моделі оцінки та передбачення виникнення кредитного ризику. В основі такої моделі повинні бути як суто теоретичні положення про розвиток кредитного процесу, так й певні обмеження нормативної бази із надання відповідних кредитів. Якщо ж узагальнити означене, то варто звернути увагу на доцільність дотримання в цілому головного принципу надання кредитів – достатнє та своєчасне їх покриття відповідною ресурсною базою. При цьому, незважаючи на важливість питання збалансованості структури зобов'язань банку щодо реалізації відповідного кредитного процесу, головним можна вважати темпи зміни приросту залучених ресурсів та наданих кредитів.

Однією із суттєвих передумов потенційної загрози розвитку банку щодо огляду ймовірного виникнення кредитного ризику можна вважати

перевищення темпів приросту наданих кредитів над темпами приросту залучених ресурсів.

Отже, ми виходимо передусім з тієї тези, що кредитний ризик – це імовірнісні негативні зміни у стані функціонування банку щодо виникнення небажаних та, непередбачених подій під час здійснення кредитного процесу, які структуруються на події безпосередньої або опосередкованої дії щодо впливу на стан розвитку банку. Це і визначає наявну множинність різновидів кредитних ризиків.

Для розкриття відповідної моделі варто перш за все узагальнити темпи зміни обсягів наданих кредитів та залучених ресурсів. При цьому важливим є не лише визначення позитивної динаміки такої зміни, а й негативної. Це пов'язано з тим, що при зменшенні обсягів залучених ресурсів вимоги до обсягів наданих кредитів повинні бути більш жорсткими. Водночас неприємною є ситуація щодо одночасного падіння обсягів залучених ресурсів та наданих кредитів, тому що це потенційна загроза для діяльності банку в цілому. До того ж певні висновки слід робити лише щодо певного інтервалу часу, що є узагальненням не лише безперервності розвитку економічних процесів, а й банку в цілому як динамічної та відкритої системи.

В цілому узагальнення відповідної моделі може бути зведене до такого формального запису:

$$\Delta VKR_t \approx \Delta VZR_t,$$

- де ΔVKR_t – темпи зміни обсягу наданих кредитів на досліджуваному інтервалі часу t ;
 ΔVZR_t – темпи зміни обсягу залучених ресурсів на досліджуваному інтервалі часу t ;
 \approx – усі можливі співвідношення між темпами зміни обсягу наданих кредитів та залучених ресурсів на досліджуваному інтервалі часу t , які визначають різні ступені виникнення кредитного ризику.

Водночас наочного відображення вищеподаного узагальнення можна досягти на підставі методів аналітичної геометрії, наприклад, за допомогою такої геометричної фігури як еліпс. У такому випадку окремі півосі еліпсу будуть відображати кількісні значення темпів зміни обсягу наданих кредитів та залучених ресурсів, а форма відповідної фігури – співвідношення між означеними темпами і як наслідок ймовірні ситуації функціонування банку щодо загрози виникнення певного різновиду кредитного ризику.

Наведена модель визначення стану розвитку банку щодо загрози виникнення певного різновиду кредитного ризику та її наочного подання також дозволяє побудувати певні прогнози в оцінці зазначеного ризику, що важливо для побудови принципово іншого підходу до управління кредитним ризиком.